

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

“ในนามีปลา ในนามีข้าว” ยังคงเป็นคำพูดที่หลาย ๆ คนคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ซึ่งคำพูดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของประเทศไทยมาจนถึงปัจจุบันนี้ พร้อมกับชื่อเสียงของประเทศที่มีความแข็งแกร่งในด้านเกษตรกรรม เนื่องจากประเทศไทยมีอาหารหลายชนิดที่มีการส่งออกเป็นลำดับต้น ๆ ของโลก หรืออาจกล่าวได้ว่า สินค้าบางชนิดนั้นประเทศไทยเป็นเจ้าตลาดได้แก่ ไข่แปรรูป กุ้งแช่แข็ง พืชผักป้องกัน ข้าวและสับปะรดแปรรูปเป็นสินค้าที่มีการส่งออกเป็นอันดับหนึ่งของโลก เรียกได้ว่า ภาคเกษตรกรรมไทยเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศ โดยรายได้ภาคเกษตรกรรมคิดเป็น ร้อยละ 9 ของ GDP รวม (Gross Domestic Product) (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2552: ระบบออนไลน์) นอกจากนี้แล้วภาคเกษตรยังก่อให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีภาคอุตสาหกรรมของประเทศ เช่น อาหารปลอดภัย อาหารที่มีเทคโนโลยีทางการผลิต รวมถึงก่อให้เกิดการวิจัยและพัฒนาสินค้าการเกษตรหรืออาหาร ซึ่งจะเป็นตัวผลักดันให้เกิดการพัฒนาในภาคเกษตรต่อไปในอนาคต

ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจของนักเดินทางทั่วโลก ทำให้ภาครัฐเล็งเห็นถึงความสำคัญในหลายๆ ด้าน ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือ เรื่องความปลอดภัยได้มาตรฐานของอาหาร โดยได้จัดให้มีการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน มีการรณรงค์ผ่านทางสื่อต่างๆ ผลักดันกิจกรรมเกี่ยวกับอาหารปลอดภัย รวมไปถึงมีการควบคุมดูแลการผลิตอาหารตั้งแต่การเพาะปลูกจนถึงการแปรรูปให้แก่ผู้ประกอบการและประชาชนได้บริโภค โดยมีกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ตลอดจนสนับสนุน โครงการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและอนามัยของประชาชน โครงการหนึ่งซึ่งมีส่วนสำคัญนั้นก็คือ “โครงการอาหารปลอดภัย (Food Safety)” โดยมีแนวคิดที่ว่า “สุขภาพดีเริ่มที่อาหารปลอดภัย” ซึ่งเป็นทั้งผลดีแก่ทั้งคนไทยและต่างชาติที่ได้บริโภคอาหารที่มีความปลอดภัยถูกสุขลักษณะ

จังหวัดเชียงใหม่ถือเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ โดยรายได้หลักของจังหวัดเชียงใหม่มาจากภาคการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม ถือเป็นจังหวัดที่มีเศรษฐกิจเติบโตเป็นอันดับสองของประเทศรองจากกรุงเทพมหานครและเป็นจังหวัดที่มีขนาดพื้นที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือตอนบน อีกทั้งยังเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศ จังหวัดเชียงใหม่มีประชากรโดยรวม 1,670,317 คน ซึ่งแหล่งธุรกิจที่สำคัญส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในอำเภอเมืองของจังหวัด ภายในอำเภอเมืองสามารถแบ่ง

ออกเป็น 8 ตำบล คือ ตำบลช้างเผือก ตำบลสุเทพ ตำบลแม่เหิยะ ตำบลป่าแดด ตำบลหนองหอย ตำบลท่าศาลา ตำบลฟ้าฮ่าม และตำบลสันผีเสื้อ (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2552: ระบบออนไลน์)

ความสำคัญดังกล่าวจึงทำให้ภาครัฐจัดตั้งหน่วยงานต่างๆ ขึ้นเพื่อควบคุมดูแลแก้ไขปัญหาสุขอนามัยของประชาชนอย่างจริงจังและมอบให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลักในการประสานและให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับหลักอาหารปลอดภัยผ่านทางสื่อหลากหลายรูปแบบ เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) เทศบาลนครเชียงใหม่ สำนักส่งเสริมการเกษตร กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงการท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้ร่วมกันจัดตั้งกิจกรรม โครงการ รวมถึงการให้ความรู้ข้อบังคับ แก่ประชาชนและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอาหารในจังหวัดเชียงใหม่ให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของอาหารปลอดภัย ตัวอย่างเช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ร่วมกับเทศบาลนครเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร่วมจัดงาน “เกษตรปลอดภัย ชีวิตปลอดภัย” เพื่อให้ผู้บริโภคได้เห็นและเข้าใจสภาพของพืชผักปลอดภัยจากไร่นาสู่โต๊ะอาหาร ส่งเสริมและเผยแพร่การปลูกผักปลอดสารพิษแก่เกษตรกรและผู้บริโภคทั่วไป รวมทั้งสนับสนุนให้ผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดจากสารเคมีเป็นที่นิยมแก่ผู้บริโภคโดยผ่านระบบตลาดที่เป็นธรรม สนับสนุนวิทยากรบรรยายให้ความรู้ ประกอบการสาธิตการใช้ชุดทดสอบอาหารเบื้องต้นแก่นักเรียนกิจกรรม หรือ ออ.น้อย ตามโรงเรียนต่างๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอาหารปลอดภัยแก่นักเรียน เป็นต้น

ดังนั้นผู้ศึกษาเห็นว่า จากการที่มีโครงการรณรงค์ ส่งเสริม ตลอดจนให้ความรู้แก่ประชาชนและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเกษตรเกี่ยวกับอาหารปลอดภัยต่างๆ ขึ้นมาอย่างหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเรื่องมาตรฐานสุขลักษณะที่ดีในการผลิตอาหาร (GHP) ระบบการผลิตที่ดี ปลอดภัยตั้งแต่การปลูกจนถึงมือผู้บริโภค (GAP) โปรแกรมพื้นฐานด้านสุขลักษณะการผลิตอาหาร (GMP) และมาตรฐานการผลิตที่มีมาตรการป้องกันอันตรายที่ผู้บริโภคอาจได้รับ (HACCP) แต่ก็ยังไม่ได้มีการศึกษาประเมินผลความรู้ความเข้าใจของผู้บริโภคว่ามีความรู้มากน้อยเพียงใดเกี่ยวกับโครงการอาหารปลอดภัยในจังหวัดเชียงใหม่ จึงน่าจะมีการศึกษาเพื่อที่จะประเมินว่าโครงการดังกล่าวมีผลสัมฤทธิ์มากเพียงใด ทั้งนี้เพื่อจะสามารถนำผลของการศึกษาที่ได้รับมาเป็นข้อมูลประกอบพื้นฐานในการต่อยอดกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องต่อไป และยังสามารถเพิ่มศักยภาพเป็นแนวทางในการวางแผน กำหนดนโยบายของภาครัฐเพื่อพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นสากลได้

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อเกี่ยวกับ “โครงการอาหารปลอดภัย” ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงผลของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อเกี่ยวกับ โครงการอาหารปลอดภัยของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. สามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนา ตลอดจนเป็นแนวทางกำหนดนโยบายภาครัฐ เพื่อพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นสากลได้

1.4 นิยามศัพท์

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง ความถี่หรือความบ่อยครั้งในการรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ในโครงการอาหารปลอดภัย หรือจากหน่วยงานที่สนับสนุนส่งเสริมเกี่ยวกับอาหารปลอดภัย ซึ่งก่อให้เกิดผลในการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้รับสาร ทั้งในระดับความรู้ ความตระหนัก และพฤติกรรมการเลือกบริโภคอาหาร

สื่อ หมายถึง ช่องทางที่ใช้ในการให้ความรู้และเผยแพร่ข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ของโครงการอาหารปลอดภัยให้ประชาชนได้รับรู้ โดยแบ่งเป็นสื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ

- สื่อบุคคล ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข รวมไปถึงอัย.น้อย เป็นต้น
- สื่อมวลชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การโฆษณา และการเผยแพร่ข่าวสารของโครงการอาหารปลอดภัยผ่านโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร จุลสาร เป็นต้น
- สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ เอกสารเผยแพร่ของกระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งโปสเตอร์ แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ สายด่วนผู้บริโภคกับ อย. 1556 และในเวปไซด์ เป็นต้น

อัย.น้อย หมายถึง เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน สถานศึกษาต่างๆ ที่ตระหนักถึงเรื่องการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพ และการบริโภคอาหารมารวมกลุ่มตั้งเป็นชุมนุมอาสาสมัครคุ้มครองผู้บริโภคในโรงเรียน โดยมีกิจกรรมหลักคือ การสุ่มตรวจสอบอาหารจากร้านค้าภายในโรงเรียนหรือบริเวณชุมชนใกล้โรงเรียน หากตรวจพบสารพิษปนเปื้อนในอาหารต้องแจ้งเตือนนักเรียนในโรงเรียนพร้อมทั้งแจ้งให้ผู้ประกอบการแก้ไขและยังต้องช่วยดำเนินการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ความรู้เรื่องอาหารปลอดภัยผ่านสื่อต่างๆ

โครงการอาหารปลอดภัย หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการของภาครัฐและเอกชนที่ส่งเสริม เผยแพร่ รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับพืช อาหารปลอดภัย และยังสามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกประเภทของกิจการในห่วงโซ่อาหาร ตั้งแต่ผู้ผลิตจนถึงผู้บริโภค

ผู้บริโภค หมายถึง ประชาชนคนไทยที่มีภูมิลำเนา หรือ อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ตามเขตที่ได้ระบุไว้ 8 ตำบล คือ ตำบลช้างเผือก ตำบลสุเทพ ตำบลแม่เหียะ ตำบลป่าแดด ตำบลหนองหอย ตำบลท่าศาลา ตำบลฟ้าฮ่าม และตำบลสันผีเสื้อ โดยเน้นเก็บข้อมูลบุคคลที่ทำอาหารรับประทานเองที่บ้าน และนิยมซื้อผัก ผลไม้ อาหารสดเพื่อรับประทานเป็นประจำ

อาหารปลอดภัย หมายถึง อาหารสด อาหารแปรรูป ที่สะอาด ปราศจากสารปนเปื้อน มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน ไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภค